

พฤติกรรมการใช้เฟซบุ๊กของพระสงฆ์ไทย

Facebook utilization of Thai Buddhist monks

แทนพันธ์ เสนะพันธุ์ บัวใหม่¹

Thaenphan Senaphan Buamai

Abstract

The purpose of this qualitative research was to examine appropriate conducts in Facebook utilization among Thai Buddhist monks based on the Vinaya (discipline) and social context. Two research methods were employed: related documents were reviewed to formulate behavioral indicators, and based on Netnographic techniques, participant observations, semi-structured and non-structured in-depth interviews were used in field data collection from eight Facebook accounts. The study found that eleven behavioral indicators appropriate for Facebook use among Buddhist monks could be formulated based on the Vinaya and modern social context. The most worrying behaviors were found to be the use of Facebook inappropriately in terms place and time, and the monks' status and role. Appropriate Facebook use behavior among Buddhist monks is expected and it can be achieved by adhering to the Vinaya and social norms.

Keywords: Thai Buddhist monks, Facebook, netnography

¹อาจารย์ ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

Lecturer, Department of Educational Foundation, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University Hat Yai Campus

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างตัวชี้วัดพฤติกรรมการใช้เฟซบุ๊ก (Facebook) ที่เหมาะสมของพระสงฆ์ไทยและศึกษาพฤติกรรมการใช้เฟซบุ๊กของพระสงฆ์ วิธีการศึกษาแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ การวิจัยเอกสารเพื่อสร้างตัวชี้วัดพฤติกรรมและการวิจัยภาคสนาม โดยให้ความสำคัญกับวิธีวิจัยเชิงคุณภาพที่ประยุกต์เทคนิควิธีการศึกษาทางมานุษยวิทยาบนอินเทอร์เน็ต (netnography) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเฟซบุ๊กของพระสงฆ์ 8 บัญชี จากเทคนิคการสังเกตแบบมีส่วนร่วมต่อพฤติกรรมกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งแบบกึ่งโครงสร้างและแบบไม่มีโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า ในแง่ของบรรทัดฐานสำหรับการชี้วัดพฤติกรรมการใช้เฟซบุ๊กที่เหมาะสมของพระสงฆ์ไทยนั้น สามารถสร้างได้ทั้งสิ้น 11 ตัวชี้วัด ซึ่งได้มาจากพระวินัยและบริบทสังคมสมัยใหม่ ส่วนการวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้งานเฟซบุ๊กของพระสงฆ์นั้นพบว่า การใช้ที่ไม่เหมาะสมกับกาลเทศะและไม่สอดคล้องกับสถานภาพและบทบาท ถือว่าเป็นพฤติกรรมการใช้ที่น่ากังวลมากที่สุด อย่างไรก็ตามสังคมต้องการเห็นการใช้ด้วยความสำรวม ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบพระวินัยและตระหนักรู้ถึงความคาดหวังทางสังคมอยู่ตลอดเวลา

คำสำคัญ: พระสงฆ์ไทย เฟซบุ๊ก เน็ตโนกราฟี การศึกษามานุษยวิทยาบนอินเทอร์เน็ต

บทนำ

ปัจจุบันวงการพระพุทธศาสนาได้พยายามใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่หลักธรรม โดยปรับเปลี่ยนให้หลักธรรมคำสอนทางศาสนาต่อการเข้าสู่วิถีชีวิตคนทั่วไปมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการศึกษาค้นคว้าเพื่อความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมและวิถีปฏิบัติของพุทธศาสนา เพราะอินเทอร์เน็ตจะเข้าถึงกลุ่มคนได้เป็นจำนวนมากและกว้างขวาง (พระมหาบุญไทย ปุณฺณมโน (ดัววงศ์), 2552)

จากการจัดอันดับเว็บไซต์ยอดนิยมในหมวดศิลปวัฒนธรรมโดยบริษัท ศูนย์วิจัย
นวัตกรรมอินเทอร์เน็ต จำกัด ซึ่งเป็นผู้จัดทำเว็บไซต์ truehits.net พบว่าเว็บไซต์
ยอดนิยม 3 อันดับแรกคือ 1) www.palungjit.com 2) www.uamulet.com และ
3) www.baanmaha.com ซึ่งล้วนปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับกิจการพระพุทธศาสนาและ
ธรรมะทั้งสิ้น จึงเป็นหลักฐานยืนยันให้เห็นว่าอินเทอร์เน็ตมีความสำคัญต่อกิจการ
พระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง (ศูนย์วิจัยนวัตกรรมอินเทอร์เน็ตไทย, 2554)

ขณะเดียวกันอินเทอร์เน็ตก็เป็นช่องทางเผยแพร่ข่าวสารทางลบของพระสงฆ์
และพุทธศาสนาด้วย ซึ่งล้วนเป็นการสะท้อนภาพของความไม่สำรวมกาย วาจาและใจ
ของพระสงฆ์บางรูป จนกลายเป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่สังคมสงฆ์กำลังประสบ
และทำให้ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ไทยโดยรวมถูกมองด้วยอคติมากขึ้นเรื่อยๆ ผลการ
สำรวจของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์เรื่อง “การรับทราบข่าวและการพบเห็น
พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระสงฆ์และสามเณร” พบว่าประชาชนเคยพบเห็น
พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระสงฆ์และสามเณร โดยเฉพาะความไม่สำรวมกาย วาจา
และใจมากที่สุดได้อัตราร้อยละ 28.7 (มติชนออนไลน์, 2555) เช่น บทสนทนาออนไลน์
ระหว่างพระสงฆ์กับสีกาเชิงขี้สาว ภูติโธพระสงฆ์กำลังร้องเพลงในยูทูบ (Youtube)
หรือข่าวสารและข้อวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับสมิเณรคำ เป็นต้น

นอกจากนี้ประชาชนบางส่วนยังมองภาพพระสงฆ์ที่ใช้อินเทอร์เน็ตในทางที่
สงสัยว่าอาจไม่ได้ใช้เพื่อกิจการพระพุทธศาสนาอย่างเดียว เนื่องจากไม่มีข้อบังคับและไม่มี
การกำหนดขอบเขตหรือกฎหมายการใช้อินเทอร์เน็ตสำหรับพระสงฆ์และสามเณร
ซึ่งก่อให้เกิดความวิตกกังวลต่อความเสียหายในภาพลักษณ์และกิจการพระพุทธศาสนาได้
ง่าย (พระมหาบุญไทย ปุณณมโน (ด้วงวงศ์), 2552) อันอาจสั่นคลอนความเชื่อมั่นที่มีต่อ
พระสงฆ์ในฐานะที่เป็นผู้นำทางศาสนา ทางปัญญาและทางสังคมอีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้น
การใช้อินเทอร์เน็ตของพระสงฆ์ยังอาจเป็นการประพฤติปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับความ
คาดหวังของสังคมไทย และก่อให้เกิดอคติของสังคมต่อบทบาทของพระสงฆ์เพราะความไม่

เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ เนื่องจากการเผชิญหน้ากันของ 2 มโนทัศน์ระหว่าง “ประเพณีนิยม” กับ “เทคโนโลยี” ที่ไม่อาจผสมกลมกลืนกันได้อย่างลงตัว ทำให้ปรากฏช่องว่างระหว่างกันอยู่ และยากต่อการทำความเข้าใจ เมื่อทั้ง 2 มโนทัศน์ต้องมาสัมพันธ์กันเพื่อการอธิบายบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์และพุทธศาสนา ประเด็นดังกล่าวสะท้อนภาพให้เห็นว่าสังคมไทยอยากเห็นพระสงฆ์แสดงบทบาทผู้นำทางศาสนา ผู้นำทางปัญญา และผู้นำทางสังคมที่สนองตอบบทบาททางวัฒนธรรมประเพณีนิยม และเป็นการแสดงบทบาทที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคมไทย เพราะสังคมไทยยังคงมองสถานภาพและบทบาทของพระสงฆ์ในความโน้มเอียงที่ค่อนข้างยึดติดกับกรอบประเพณี ซึ่งยากจะปรับเปลี่ยนได้ในโครงสร้างสังคมแบบดั้งเดิม โดยเฉพาะในสังคมที่มีความเป็นสังคมชนบทมากกว่าสังคมเมือง เหล่านี้ล้วนเป็นที่มาของความไม่เข้าใจและสงสัยต่อการใช้อินเทอร์เน็ตในหมู่พระสงฆ์ แม้ว่าพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของพระสงฆ์นั้นอาจจะสนับสนุนสถานภาพ บทบาทและหน้าที่พุทธสาวกอย่างครบถ้วนแล้วก็ตาม

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาและเสนอข้อเท็จจริงเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของพระสงฆ์ไทยผ่านกรณีการใช้งานเฟซบุ๊ก รวมทั้งนำเสนอแนวทางการสร้างตัวชี้วัดพฤติกรรมการใช้เฟซบุ๊กที่เหมาะสมของพระสงฆ์ไทย ซึ่งจะเป็นการช่วยชี้ทิศทางให้แก่สถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปกำหนดกรอบหรือขอบเขตการใช้อินเทอร์เน็ตของพระสงฆ์ที่เหมาะสมกับสมณเพศ ตลอดจนยังเป็นการเปิดพื้นที่ให้สังคมได้เข้าใจบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์และสามเณรในยุคโลกาภิวัตน์ที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน และอาจยังช่วยค้นหาปัจจัยสังคมที่ส่งผลต่อการแสดงบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ภายใต้กลไกและกระบวนการเปลี่ยนแปลงสังคมสมัยใหม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างตัวชี้วัดพฤติกรรมการใช้เฟซบุ๊กที่เหมาะสมของพระสงฆ์ไทย
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้เฟซบุ๊กของพระสงฆ์ไทย

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยอาศัยเทคนิควิธีการศึกษาทางมานุษยวิทยาด้านอินเทอร์เน็ต (netnography) ซึ่งให้ความสำคัญกับการเสาะหาข้อเท็จจริงผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (online social media) มาช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมการใช้เฟซบุ๊กของพระสงฆ์

นอกจากการวิจัยเอกสาร (documentary research) เพื่อสร้างตัวชี้วัดพิจารณาความเหมาะสม ยังให้ความสำคัญกับการเก็บรวบรวมข้อมูลบนสนามวิจัยออนไลน์ ซึ่งถือเป็นฉากสังคม (social setting) ของการแสดงพฤติกรรม เพื่อนำมาพิจารณาควบคู่กับตัวชี้วัดที่สร้างขึ้น การเก็บรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมในสนามวิจัยออนไลน์อาศัยเทคนิควิธีการศึกษาทางมานุษยวิทยาด้านอินเทอร์เน็ต โดยให้ความสำคัญกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) ต่อกิจกรรมต่างๆ บนเฟซบุ๊ก และการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ทั้งแบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured) และไม่มีโครงสร้าง (non-structured) ที่ล้วนปฏิบัติการบนเฟซบุ๊ก ด้วยคุณสมบัติของเฟซบุ๊กที่คงร่องรอยการใช้งานต่างๆ บนไทม์ไลน์ (timeline) และเข้าถึงตัวผู้ใช้งานได้ จึงไม่น่ากังวลนักในเรื่องความสมบูรณ์เพียงพอของข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์

อย่างไรก็ตามการให้ความสำคัญเพียงสนามวิจัยออนไลน์นั้นอาจจะยังไม่เพียงพอที่จะทำให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย จึงจำเป็นต้องระบุพื้นที่ในสังคมออฟไลน์ (offline community) การวิจัยนี้จึงได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ให้อยู่ภายในจังหวัดนนทบุรี และจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีการแพร่กระจายของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระดับสูงเช่นเดียวกับกรุงเทพมหานคร (ศูนย์วิจัยนวัตกรรมอินเทอร์เน็ตไทย, 2554) แต่แตกต่างกันตรงที่ทั้ง 2 จังหวัดนั้นสามารถสะท้อนภาพความหลากหลายเชิงกายภาพได้ดีกว่า เช่น ความเป็นเมืองแบบมหานคร เมืองนคร เมืองหรือเมืองระดับตำบล ตลอดจนความเป็นเมืองอุตสาหกรรมหรือเมืองเกษตรกรรม เป็นต้น

ในด้านกลุ่มเป้าหมาย การวิจัยนี้ประยุกต์ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (snowball sampling) และการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) เริ่มต้นจากการค้นหาบัญชีผู้ใช้ที่เป็นพระสงฆ์จากระบบการค้นหาเพื่อน (search) ด้วยการใส่คำสำคัญ เช่น พระ พระมหา พระครู เป็นต้น เมื่อพบรูปแรกแล้ว จะอาศัยรายชื่อเพื่อน (friend list) เสาะหารูปอื่นๆ ตามคุณสมบัติที่ต้องการต่อไป นอกจากนี้ส่วนหนึ่งยังได้จากคำแนะนำโดยตรงจากพระสงฆ์บางรูป ทั้งนี้มีเงื่อนไขด้านคุณสมบัติคือ อยู่ในเขต 2 จังหวัดดังกล่าวและมีความเคลื่อนไหวบนเฟซบุ๊กอย่างสม่ำเสมอ ทำกิจกรรมบนเฟซบุ๊ก อย่างหลากหลาย ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และมีความโดดเด่นในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศหรือคอมพิวเตอร์ หรือด้านการเผยแพร่ธรรม ด้านงานวิชาการหรือด้านการใช้เพื่อความบันเทิง เป็นต้น

จากการสำรวจบัญชีผู้ใช้ที่เป็นพระสงฆ์นั้นพบว่า มีจำนวนมากเกินกว่าจะกำหนดเป็นตัวเลขที่แน่นอนได้ แต่เมื่อคัดเลือกจากคุณสมบัติที่วางไว้ สามารถรวบรวมได้ทั้งสิ้น 27 บัญชี ในเขตจังหวัดนนทบุรีจำนวน 15 บัญชีและจังหวัดสมุทรปราการจำนวน 12 บัญชี อย่างไรก็ตามจากการเฝ้าติดตามความเคลื่อนไหวตลอด 24 ชั่วโมงเป็นเวลา 2 สัปดาห์ เพื่อตรวจสอบความสม่ำเสมอในการทิ้งร่องรอยที่ชัดเจนเพียงพอ ทำให้สามารถคัดเลือกบัญชีผู้ใช้ที่ตรงตามคุณสมบัติที่สุดได้ทั้งสิ้น 8 บัญชี ในเขตจังหวัดนนทบุรีจำนวน 4 บัญชีและจังหวัดสมุทรปราการจำนวน 4 บัญชี

ตาราง 1 แสดงกลุ่มเป้าหมายที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในเขตจังหวัดนนทบุรี

ชื่อ	อายุ	ตำบล	อำเภอ	Requested Start		Accepted Start		Smart phone
				วัน	เวลา	วัน	เวลา	
พระ 1	38	บางกระสอ	เมือง	พ. 14 พ.ย. 55	17.4	พ. 14 พ.ย. 55	17.6	✓
พระ 2	22	บางกระสอ	เมือง	พ. 14 พ.ย. 55	15.4	พ. 14 พ.ย. 55	24	-
พระ 3	27	วัดชลอ	บางกรวย	พ. 14 พ.ย. 55	17.6	พ. 14 พ.ย. 55	18	-
พระ 4	30	บางม่วง	บางใหญ่	พ. 15 พ.ย. 55	12.3	พ. 15 พ.ย. 55	15.2	✓

ตาราง 2 แสดงกลุ่มเป้าหมายที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในเขตจังหวัดสมุทรปราการ

ชื่อ	อายุ	ตำบล	อำเภอ	Requested Start		Accepted Start		Smart phone
				วัน	เวลา	วัน	เวลา	
พระ 5	44	บางปูใหม่	เมือง	18-พ.ย.-55	2.31	19-พ.ย.-55	15.4	✓
พระ 6	51	สวนส้ม	พระ ประแดง	18-พ.ย.-55	2.19	19-พ.ย.-55	9.32	-
พระ 7	30	ท้ายบ้าน	เมือง	25-พ.ย.-55	0.24	26-พ.ย.-55	13.6	✓
พระ 8	22	สวนส้ม	พระ ประแดง	18-พ.ย.-55	2.16	19-พ.ย.-55	17.3	✓

ในด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์นั้น ใช้วิธีการสร้างบัญชีผู้ใช้ 3 บัญชี พร้อมทั้งกำหนดสถานภาพและบทบาท การแสดงตัวตน และวิธีการเข้าถึงข้อมูล ที่แตกต่างออกไปจากบัญชีผู้วิจัย และจะสังเกตแบบมีส่วนร่วมและสัมภาษณ์ในประเด็นเดียวกันควบคู่กันไป ทั้งนี้ให้ความสำคัญกับการทำบันทึกประจำวัน รวมทั้งการบันทึกลงในแบบสังเกต ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จะถูกนำมาวิเคราะห์และตรวจสอบด้วยเทคนิคการตรวจสอบสามเส้า (triangulation) ทั้งด้านเนื้อหาและวิธีการ และจะนำพฤติกรรมและกิจกรรมการใช้จริงที่ค้นพบนี้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาความเหมาะสมโดยมีตัวชี้วัดที่สร้างขึ้นเป็นบรรทัดฐาน

ส่วนแนวทางการพิจารณาพฤติกรรมการใช้เฟซบุ๊กที่เหมาะสมของพระสงฆ์ นั้น ทำได้จากการสร้างตัวชี้วัด แล้วนำพฤติกรรมที่สงสัยว่าเหมาะสมหรือไม่มาพิจารณาตามกรอบเงื่อนไขตัวชี้วัดนั้น ตัวชี้วัดซึ่งมีที่มาอย่างเป็นระบบจะช่วยบอกขอบเขตการใช้ที่เหมาะสมได้อย่างมีเหตุผล

ผลการวิจัย

1. การสร้างตัวชี้วัดเพื่อเป็นกรอบพิจารณาพฤติกรรมการใช้เฟซบุ๊กของพระสงฆ์ การวิจัยนี้สร้างตัวชี้วัดจาก 2 แหล่งสำคัญคือ พระวินัยและเงื่อนไขบริบทสังคมสมัยใหม่ ซึ่งพบว่าสิกขาบททั้ง 227 ข้อ ถือเป็นบรรทัดฐานที่ดีที่สุด แต่เมื่อบริบทสังคมวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป สิกขาบทบางข้ออาจไม่สอดคล้องกับโลกความเป็นจริง จึงจำเป็นต้องตีความกันใหม่ การวิจัยนี้คัดเลือกและตีความเฉพาะข้อที่เกี่ยวข้อง จากคำถามที่ว่า การใช้งานเฟซบุ๊กนำไปสู่การอาบัติได้บ้าง ทั้งนี้อาศัยนักวิชาการสงฆ์จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตรวจสอบการคัดเลือกและพิจารณาความถูกต้องของการตีความสิกขาบทที่เลือกมาเป็นกรอบในการพิจารณา ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ตาราง 3 แสดงอาบัติที่อาจเกิดจากการใช้เฟซบุ๊ก

อาบัติ	ข้อที่เกี่ยวข้อง	การตีความเฉพาะสำหรับการวิจัยนี้
ปาราชิก	4	การกล่าวอวดรู้ถึงญาณวิเศษหรือยกตนเหนือผู้อื่นซึ่งอาจไม่จริงอย่างที่กล่าว
สังฆาติเสส	3, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 12	การกล่าวเชิงเกี้ยว ยกย่อง ตีเตียน อ้อนวอนหรือถามต่อทุกเพศโดยพาดพิงถึงอวัยวะเพศ การกล่าวหลอกล่อต่อทุกเพศให้มีเพศสัมพันธ์ รวมทั้งชักชวนให้สะเดาะเคราะห์ด้วยวิธีดังกล่าว การกล่าวชักจูงให้เป็นสามีภรรยาหรือชู้รักหรือให้รู้จักกันในเชิงชู้สาว การกล่าวด้วยความโกรธเคืองใส่ร้ายพระสงฆ์รูปอื่นโดยเล็งเห็นผลเพื่อให้พ้นความเป็นสงฆ์ การสร้างเรื่องขึ้นแล้วเจตนากล่าวไปโดยเล็งเห็นผลให้พระสงฆ์เข้าใจผิดกัน การสนับสนุนให้เกิดการเข้าใจผิดในหมู่พระสงฆ์ด้วยการเป็นพรรคพวกของผู้สร้างเรื่อง การแสดงความคิดเห็น ไม่ยอมปฏิบัติตามพุทธบัญญัติ แม้ถูกตักเตือนแล้วก็ตาม
อนียต	1, 2	การสัมพันธ์กับทุกเพศในที่มองเห็นยาก แต่พอได้ยิน รับรู้ได้บ้าง ซึ่งเสี่ยงต่อการพาดพิงเรื่องเพศ

อาบัติ	ข้อที่เกี่ยวข้อง	การตีความเฉพาะสำหรับการวิจัยนี้
		การปฏิสัมพันธ์กับทุกเพศในที่ลับซึ่งยากต่อการได้ยิน ที่เสี่ยงต่อการพาดพิงถึงอวัยวะเพศ
นิสสัคคียปาจิตติย จีวรวรรค 1	6, 7, 8, 9, 10	ขोजีวร มีอุบายให้ได้จีวรที่ดีกว่าหรือน้อมนำจีวรที่เห็นว่ามียุคค่าเหล่านั้นมาสู่ตน สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นจากการน้อมนำลาภหรือวัตถุสิ่งของมีค่ามาสู่ตน
นิสสัคคียปาจิตติย โกลียวรรค 2	9, 10	การหวังผลหรือเก็งกำไรเชิงพาณิชย์ไม่ว่าด้วยการแลกเปลี่ยนกับเงินตราหรือสิ่งของ
นิสสัคคียปาจิตติย ปัตตวรรค 3	2, 6	ขอบาตรหรือด้าย มีอุบายให้ได้บาตรหรือด้ายที่ดีกว่าหรือน้อมนำบาตรหรือด้ายที่เห็นว่ามียุคค่าเหล่านั้นมาสู่ตน สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นจากการน้อมนำลาภหรือวัตถุสิ่งของมีค่ามาสู่ตน
ปาจิตติย มุสาวาท วรรค 1	1, 2, 3, 7, 8, 9	การไม่พูดหรือปกปิดความจริง การเสียสละและประชดประชันต่อทุกคน สันคลอนคักดีศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น การพูดคุยที่มากเกินไปจนความจำเป็นกับผู้อื่น กล่าวอวดว่ารู้จากการมีญาณวิเศษ กล่าวถึงความผิดของตนพรา้เพื่อโดยเฉพาะด้านศีลธรรมจรรยา ซึ่งควรกล่าวในที่ที่ถูกอนุญาต
ปาจิตติย ภูตคาม วรรค 2	3	การบ่นหรือพูดให้เกิดการเพ่งโทษไปที่ใครคนหนึ่ง
ปาจิตติย สุราปาน วรรค 6	5	การทำให้พระสงฆ์หรือบุคคลอื่นต้องตกใจ หวาดกลัวหรือกังวลใจ
ปาจิตติย สัปปณ วรรค 7	6, 7, 8, 9, 10	การคบค้าสมาคมกับคนพาลหรือโจร การไม่รู้จักระวังตน ไม่ป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดความสัมพันธ์เชิงชั่วสาว การกล่าวว่าตนเข้าใจธรรมที่พระพุทธเจ้าแสดงไว้หมดสิ้น แล้วแย้งหรือค้านตามความเข้าใจของตน การยังคบหรือสมาคมกับพระสงฆ์ที่ถูกแยกออกจากหมู่อื่นเนื่องมาจากการถูกลงโทษ การยังคบหรือสมาคมกับสามเณรผู้ถูกขับไล่เพราะแย้งหรือค้านพระธรรมเทศนา

อาบัติ	ข้อที่เกี่ยวข้อง	การตีความเฉพาะสำหรับการวิจัยนี้
ปาจิตติย สหธรรมิก วรรค 8	2, 3, 6, 7, 12	การสร้างควมร้าคัญและยุ่งยากต่อพระสงฆ์ผู้กำลังศึกษาบทพจนนบทเรียนทางโลกและทางธรรม การแก่งอ้างหรือแก้ตัวว่าไม่รู้พระวินัยและข้อบังคับต่างๆ ของคณะสงฆ์ การกล่าวด้วยความโกรธเคืองใส่ร้ายพระสงฆ์รูปอื่นโดยเล็งเห็นผลเพื่อให้ถูกลงโทษ การสร้างควมร้าคัญแก่ผู้อื่นเพราะไม่ยอมเห็นเขามีความสุขในช่วงเวลานั้นๆ การกีดกันหรือออกอุบายเพื่อให้ได้ของถวายมาสนองประโยชน์ส่วนตนหรือกลุ่มตน
เสขยวัตร อัมมเทศ นาปฏิสังยุตต์ที่ 3	1-14	การแสดงธรรมแต่ละครั้งควรคำนึงถึงความพร้อมของผู้ฟังธรรมและพึงระลึกเสมอว่าบุคคลเหล่านั้นเป็นหนึ่งในกลุ่มคนต้องห้ามหรือไม่ ผู้ป่วยเป็นบุคคลกลุ่มเดียวที่อนุโลมได้ทุกกรณี

หมายเหตุ: รวมสิกขาบทที่เกี่ยวข้องทั้งสิ้นจำนวน 52 ข้อ จากจำนวนทั้งหมด 227 ข้อ

นอกจากพระวินัยแล้ว ยังต้องคำนึงถึงบริบทสังคมสมัยใหม่ด้วย ซึ่งปรากฏ 4 องค์ประกอบที่จำเป็นต้องนำมาพิจารณาเพิ่มเติมเพื่อทำให้การชี้นำนั้นเหมาะสมกับยุคสมัยและสอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วยช่วงเวลา เจตนา รูปแบบการใช้ประโยชน์เฟซบุ๊ก และสถานภาพและบทบาท

ในด้านช่วงเวลา ต้องอาศัยการตีความจากกิจและกิจวัตรของพระสงฆ์ ซึ่งล้วนมีช่วงเวลาในการปฏิบัติที่แตกต่างกัน ส่วนหนึ่งเป็นผลจากข้อบัญญัติในพระไตรปิฎก อีกส่วนเกิดขึ้นมาจากธรรมเนียมนิยมและประเพณีปฏิบัติ การใช้ที่คาบเกี่ยวกับกิจวัตรอาจจัดว่าเป็นการใช้ที่ไม่ถูกช่วงเวลาและอาจผิดแผกออกไปจากบทบาทที่ควรแสดง ในด้านเจตนาซึ่งอาจไม่สามารถวัดได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นการจะหยิบมาพิจารณาพฤติกรรมการใช้จึงยังห่างไกลความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติเพราะจำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาในการวัดที่ยาวนานพอสมควรเพื่อให้เห็นความบริสุทธิ์ใจและความตั้งใจ อย่างไรก็ตามเจตนาอาจถูกตีความให้หมายถึงจุดมุ่งหมายหรือ

วัตถุประสงค์ได้ การวัดเจตนาเบื้องต้นจึงทำได้จากการพิจารณาจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์การใช้ที่มุ่งประโยชน์ต่อกิจการพระพุทธศาสนาเป็นหลักหรืออาจมองในแง่ความสม่ำเสมอของการนำเสนอสาระดีๆ ผ่านเฟซบุ๊ก สำหรับรูปแบบในการใช้ประโยชน์เฟซบุ๊ก และสถานภาพและบทบาทนั้น โดยปกติรูปแบบในการใช้ประโยชน์เฟซบุ๊กจะประกอบด้วยประโยชน์ด้านการสื่อสาร การศึกษา การพาณิชย์และการบันเทิง ทั้งนี้การใช้งานที่มุ่งเน้นประโยชน์ทางการสื่อสารและการศึกษาถือเป็นสิ่งที่พึงคำนึงถึงให้มากที่สุด แต่อาจต้องนำเรื่องเนื้อหาและภาษาที่ใช้เข้ามาพิจารณาประกอบด้วย นอกจากนี้การเลือกรูปแบบในการใช้ประโยชน์ที่เหมาะสมมีส่วนสนับสนุนการแสดงบทบาทของพระสงฆ์อยู่มาก ซึ่งพบว่าพระสงฆ์ในสังคมไทยแสดงบทบาทสำคัญ 3 บทบาทคือ ผู้นำทางศาสนา ผู้นำทางปัญญาและผู้นำทางสังคม รูปแบบในการใช้ประโยชน์ที่ตอบสนองบทบาทดังกล่าว นอกเหนือจากเป็นการทำนุบำรุงและสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาโดยตรงแล้ว ยังถือเป็นการได้พัฒนาศักยภาพตนเองในทางอ้อมด้วย

การศึกษาพระวินัยและบริบทสังคมผ่านเอกสารที่เกี่ยวข้องทำให้เห็นแนวทางพิจารณาพฤติกรรมการใช้เฟซบุ๊กของพระสงฆ์ ซึ่งสามารถประมวลสรุปได้ว่าต้องไม่เป็นการใช้ที่นำไปสู่ความเสื่อมจริยธรรมทางเพศ ไม่กระทำวจีทุจริตผ่านเฟซบุ๊ก ไม่สร้างความแตกแยก ไม่ใช่เพื่อการพาณิชย์ คำนึงถึงความเหมาะสมของสถานที่ขณะใช้ ไม่ดำเนินติเตียนพระธรรมคำสอน คำนึงถึงความเหมาะสมเมื่อต้องแสดงธรรมผ่านอินเทอร์เน็ต ต้องไม่ใช่คาบเกี่ยวอยู่ในช่วงทำกิจ ใช้ด้วยเจตนาบริสุทธิ์ มุ่งประโยชน์ทางการสื่อสารและการศึกษาเป็นหลัก และใช้งานได้สอดคล้องกับสถานภาพและบทบาทอย่างไรก็ตามสามารถประมวลสรุปตัวชี้วัดทั้งจากพระวินัยและบริบทสังคมได้ดังนี้

ตาราง 4 แสดงข้อสรุปตัวชี้วัดทั้งจากพระวินัยและบริบทสังคม

แหล่งที่มา	ตัวชี้วัด
พระวินัย	1. การไม่นำไปสู่ความเสื่อมจริยธรรมทางเพศทั้งต่อตัวพระสงฆ์และฆราวาส
	2. การไม่กล่าวเท็จ หยาบคาย เสียดสี โอ้อวดและเรียกร้องเพื่อประโยชน์ส่วนตน จนนำความเดือดร้อนมาสู่ผู้อื่น
	3. การไม่นำความสั่นคลอนแตกแยกมาสู่สังคม
	4. การไม่ใช้งานเพื่อการพาณิชย์
	5. การคำนึงถึงความเหมาะสมของสถานที่ในการปฏิสัมพันธ์
	6. การไม่ตำหนิตีติยนเนื้อความในพระไตรปิฎก
	7. การคำนึงและพิจารณาถึงตัวชี้วัดอื่นๆ ประกอบเมื่อต้องแสดงธรรมบนอินเทอร์เน็ต
เงื่อนไขบริบทสังคม	8. การไม่คาบเกี่ยวอยู่ในช่วงกิจวัตรประจำวันของสงฆ์
	9. การใช้งานด้วยเจตนาบริสุทธิ์สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ขอบด้วยบทบาทหน้าที่
	10. การใช้งานเพื่อประโยชน์ทางการสื่อสารและการศึกษาเป็นหลัก
	11. การใช้งานที่สอดคล้องกับสถานภาพและบทบาทหน้าที่ที่พึงแสดง ณ เวลานั้น

ด้วยความซับซ้อนของสังคมวัฒนธรรมสมัยใหม่ ทำให้การพิจารณาพฤติกรรมการใช้เฟสบุ๊คที่เหมาะสมของพระสงฆ์นั้นยากตามไปด้วย จึงจำเป็นต้องนำบรรทัดฐานทั้งจาก 2 แหล่งที่มาเข้ามาผสมผสานกันเพื่อการพิจารณาอย่างมีเหตุผล

2. พฤติกรรมการใช้เฟสบุ๊คของพระสงฆ์ การศึกษาพฤติกรรมการใช้เฟสบุ๊คของพระสงฆ์กลุ่มเป้าหมายครั้งนี้ ค้นพบพฤติกรรมและกิจกรรมการใช้ที่เด่นชัดทั้งสิ้นจำนวน 35 กิจกรรม ดังนี้

ตาราง 5 แสดงพฤติกรรมและกิจกรรมการใช้ของกลุ่มเป้าหมาย

พฤติกรรมและกิจกรรมการใช้ของกลุ่มเป้าหมาย	กลุ่มเป้าหมาย							
	เพศ 1	เพศ 2	เพศ 3	เพศ 4	เพศ 5	เพศ 6	เพศ 7	เพศ 8
1. อัปเดต (Update) สถานะเป็นตัวอักษร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2. อัปโหลด (Upload) รูปภาพ รูปถ่าย	✓	✓	✓		✓		✓	✓
3. แชร์ (Share) รูปภาพ รูปถ่าย	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4. อัปโหลดวิดีโอและคลิปเสียง						✓		
5. แชร์วิดีโอและคลิปเสียง			✓					
6. เช็กอิน (Check-in) ตามสถานที่ต่างๆ		✓						
7. คอมเมนต์ (Comment) และกดไลค์ (Like) สถานะ รูปภาพ รูปถ่ายผู้อื่น	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
8. เล่นเกม (Game) และใช้บริการแอปพลิเคชัน (Application)		✓		✓			✓	✓
9. สนทนาออนไลน์ (Online chat) หรือส่งข้อความ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
10. รับผิดชอบดูแลระบบอินเทอร์เน็ตตามที่ได้รับมอบหมาย		✓						
11. แสดงความคิดเห็นส่วนตัว	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
12. ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของวัด		✓				✓		
13. สนทนาออนไลน์เพื่อสื่อสาร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
14. เผยแพร่กิจกรรมคำสอน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
15. ให้ความรู้ทางพระพุทธศาสนา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
16. สนทนาธรรมออนไลน์	✓		✓		✓	✓		
17. สนทนาออนไลน์เพื่อความบันเทิง		✓				✓	✓	✓
18. พบปะเครือข่ายได้เกือบตลอดเวลา		✓			✓	✓	✓	✓
19. พบปะเครือข่ายต่อเนื่องและสม่ำเสมอ		✓					✓	✓
20. มักปรากฏบนเครือข่ายในช่วงเย็นหรือกลางคืน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
21. ปรากฏบนเครือข่ายด้วยระยะเวลาเฉลี่ยมากกว่า 5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์		✓					✓	✓

พฤติกรรมและกิจกรรมการใช้ของกลุ่มเป้าหมาย	กลุ่มเป้าหมาย							
	พระ 1	พระ 2	พระ 3	พระ 4	พระ 5	พระ 6	พระ 7	พระ 8
22. ช่วงเวลาที่พบได้หลากหลาย	✓				✓	✓		
23. คาดเดาเวลาที่ปรากฏเป็นกิจวัตรได้	✓				✓	✓		
24. มักปรากฏตัวพร้อมความเคลื่อนไหวบนโซเชียลมีเดีย	✓				✓	✓	✓	
25. สนทนาออนไลน์ต่อเนื่องยาวนาน		✓				✓	✓	✓
26. พบการใช้ภาษาระดับไม่เป็นทางการ		✓					✓	✓
27. พบการใช้ภาษาระดับกึ่งทางการ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
28. พบการใช้ระดับภาษาเป็นทางการ	✓		✓		✓	✓		
29. พบการใช้คำศัพท์เฉพาะบนอินเทอร์เน็ต		✓					✓	✓
30. ใช้ภาษาระดับทางการกับเนื้อหาความทางพระพุทธศาสนา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
31. รู้จักประยุกต์ปรากฏการณ์สังคมมาอธิบายเพื่อให้เข้าใจหลักธรรมง่ายขึ้น	✓		✓		✓	✓		
32. ใช้คำภาษาบาลีหลากหลาย	✓		✓		✓	✓		
33. ลดระดับภาษาอย่างแปรผันตามระดับความสัมพันธ์	✓	✓		✓		✓	✓	✓
34. ควบคุมระยะห่างความสัมพันธ์ได้	✓		✓		✓			
35. ทักทายคู่สนทนาก่อนอย่างสม่ำเสมอ							✓	✓

ผลการศึกษาพบว่าคุณลักษณะทั่วไป พฤติกรรมและกิจกรรมการใช้ของพระสงฆ์กลุ่มเป้าหมายแต่ละรูปทำให้จำแนกพระสงฆ์ได้ 4 ประเภทคือ พระสงฆ์ที่โดดเด่นด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ พระสงฆ์ที่โดดเด่นด้านการเผยแผ่ธรรม พระสงฆ์ที่โดดเด่นด้านวิชาการ และพระสงฆ์ที่โดดเด่นด้านการใช้งานเพื่อความบันเทิง แต่ละลักษณะมีความแตกต่างของพฤติกรรมดังนี้

ตาราง 6 แสดงคุณสมบัติ การปรากฏตัวและระดับภาษาของพระสงฆ์บนเฟซบุ๊ก

ประเภท	คุณสมบัติส่วนบุคคล		การปรากฏตัว			ระดับภาษา		
	ช่วงอายุ	จำนวนพรรษา	ความถี่โดยเฉลี่ย (ครั้ง/สัปดาห์)	ระยะเวลาเฉลี่ย (ชม./สัปดาห์)	ช่วงเวลาที่มีคนพบ	ไม่เป็นทางการ	กึ่งทางการ	ทางการ
	(ปี)	(ปี)				ทางการ	ทางการ	
พระสงฆ์ที่โดดเด่นด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	20-25	ไม่เกิน 5	11	7-8	20.01-24.00	✓	✓	
พระสงฆ์ที่โดดเด่นด้านการเผยแผ่ธรรม	25 ขึ้นไป	มากกว่า 5	12	3	16.01-24.00		✓	✓
พระสงฆ์ที่โดดเด่นด้านวิชาการ	25 ขึ้นไป	มากกว่า 5	11	2	16.01-20.00		✓	✓
พระสงฆ์ที่โดดเด่นด้านการใช้เพื่อความบันเทิง	20-30	ไม่เกิน 5	12	9-10	20.01-24.00	✓		

คุณสมบัติทั่วไป: อายุ พรรษาและบทบาท ผลการวิจัยพบว่าอายุ พรรษาและบทบาท มีผลทำให้พฤติกรรมและกิจกรรมการใช้นั้นแตกต่างกัน ในด้านอายุและพรรษาพบว่าพระสงฆ์ที่มีอายุเฉลี่ยอยู่ในช่วง 20–25 ปี และมีจำนวนพรรษาไม่เกิน 5 ปี จะมีพฤติกรรมและกิจกรรมการใช้ที่หลากหลาย แสดงให้เห็นว่าเฟซบุ๊กกลายเป็นพื้นที่ที่พระสงฆ์วัยหนุ่มเข้าถึงได้และมีความหมายต่อการดำเนินชีวิตในโลกสมัยใหม่พอสมควร พระสงฆ์กลุ่มนี้จะมีทักษะความสามารถทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่โดดเด่นและมีแนวโน้มเผชิญความเสี่ยงสูงต่อการใช้เพื่อความบันเทิง พระสงฆ์บวชใหม่มักคุ้นชินกับการใช้งาน

ที่อิสระ ซึ่งเคยปฏิบัติในคราวเป็นฆราวาส ยังพบอีกว่าเป็นกลุ่มที่มีโลกทัศน์เกี่ยวกับการใช้ที่กว้างขวางกว่ากลุ่มอื่น จึงนำไปสู่พฤติกรรมและกิจกรรมการใช้ที่หลากหลาย

สำหรับในหมู่พระสงฆ์อายุเฉลี่ย 25 ปีขึ้นไปและมีจำนวนพรรษามากกว่า 5 ปี พบว่าพฤติกรรมและกิจกรรมการใช้นั้นมีความหลากหลายน้อยกว่า พระสงฆ์กลุ่มนี้จะโดดเด่นด้านการใช้เพื่อเผยแพร่ธรรมหรือผลงานวิชาการ ซึ่งเป็นการใช้เพื่อปรับตัวให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมากกว่าความพึงพอใจส่วนบุคคล ยังพบอีกว่าพระสงฆ์กลุ่มนี้มักไม่มีประสบการณ์การใช้ที่กว้างขวางมาก่อนบวช จึงสังเกตเห็นความพยายามฝึกฝนตนเองเพื่อให้ใช้งานได้คล่องแคล่วขึ้น เช่น การใช้อย่างเป็นกิจวัตรเพื่อความคุ้นชิน การสนทนาที่มักสอบถามข้อสงสัยเกี่ยวกับฟังก์ชันการใช้งานอยู่เสมอ เป็นต้น

ข้อแตกต่างที่ชัดเจนระหว่างพระสงฆ์แต่ละช่วงวัยคือ แนวโน้มการเผชิญความเสี่ยงต่อการเข้าไปในทางบันเทิงที่ไม่เท่ากัน พบว่าจำนวนพรรษามีอิทธิพลต่อการเผชิญความเสี่ยงนั้น กล่าวคือพระสงฆ์ที่มีจำนวนพรรษาน้อย ซึ่งไม่แน่ว่าหย่อนยานการศึกษาพระวินัยหรือไม่ มีแนวโน้มเผชิญความเสี่ยงสูง อาจสะท้อนให้เห็นว่าแรงควบคุมจากพระวินัยหรือพระธรรมคำสอนและความคาดหวังจากสังคมอาจไม่มีอิทธิพลเหนือพระสงฆ์ที่มีจำนวนพรรษาน้อย

ในด้านบทบาทหน้าที่ พระสงฆ์ในฐานะสมาชิกของสังคมย่อมได้สถานภาพมาจากความคาดหวังจากสังคม ซึ่งจะตามมาด้วยแบบแผนพฤติกรรมในการปฏิสัมพันธ์กันภายใต้โครงสร้างสังคมเดียวกันนั้น หรือที่เรียกว่าบทบาท ทั้งนี้พบว่าความเข้มข้นของการแสดงบทบาทพระสงฆ์จะแปรผันตามอายุและจำนวนพรรษา กล่าวคือเมื่ออายุและจำนวนพรรษาเพิ่มขึ้น การแสดงบทบาทในฐานะผู้นำทางศาสนา ผู้นำทางปัญญาหรือผู้นำทางสังคมจะยิ่งเข้มข้นขึ้นตามไปด้วย ซึ่งจะเห็นว่าพระสงฆ์ที่มีจำนวนพรรษามากกว่า 5 ปีแสดงบทบาทผ่านเฟซบุ๊ก โดยมุ่งประโยชน์เพื่อการสื่อสารและการศึกษาเป็นหลัก ในรูปของการแสดงธรรมและเผยแพร่ผลงาน

การปรากฏตัว แม้ว่าจำนวนครั้งความถี่การเข้าใช้งานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ของ พระสงฆ์กลุ่มเป้าหมายแต่ละประเภทไม่แตกต่างกันนัก แต่หากพิจารณาระยะเวลาการใช้เฉลี่ยต่อสัปดาห์และช่วงเวลาที่มักพบ กลับปรากฏความแตกต่างกันพอสมควร

ในแง่ระยะเวลาการใช้เฉลี่ยต่อสัปดาห์พบว่าอายุและพระราชจะแปรผกผันกับระยะเวลาการใช้เฉลี่ยต่อสัปดาห์ กล่าวคือพระสงฆ์กลุ่มเป้าหมายที่มีจำนวนพระภิกษุ น้อยมีแนวโน้มใช้เวลาบนเฟซบุ๊กสูง และพบว่าพระสงฆ์ที่โดดเด่นด้านการใช้เพื่อความบันเทิงจะใช้เวลาที่นานที่สุด ในแง่ช่วงเวลาที่มักพบได้ พบว่าพระสงฆ์ที่โดดเด่นด้านการใช้เพื่อเผยแผ่ธรรมจะปรากฏตัวในช่วงเวลาที่หลากหลายกว่าพระสงฆ์ลักษณะอื่น ซึ่งพบได้ง่ายตั้งแต่ช่วงเย็นไปจนถึง (16.01-24.00 น.) และมักเป็นกิจวัตร คาดเดาเวลาได้ในทางกลับกัน พระสงฆ์ที่โดดเด่นด้านวิชาการนั้นพบได้เพียงช่วงเย็นถึงหัวค่ำเท่านั้น (16.01-20.00 น.) และคาดเดาเวลาได้ยาก

จากข้อมูลการปรากฏตัว กล่าวได้ว่าการใช้เวลาปริมาณมากบนเฟซบุ๊กของพระสงฆ์ที่โดดเด่นด้านการใช้เพื่อความบันเทิงถือว่าน่ากังวลอย่างยิ่ง สุ่มเสี่ยงต่อการซ้อนทับกับกิจวัตรของสงฆ์ รวมถึงไม่สนองบทบาทใดๆ ที่พึงแสดง ที่สำคัญอาจนำไปสู่การเสพติดได้ เห็นได้จากการใช้เพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านอารมณ์และจิตใจสูงกว่าการใช้ที่มุ่งประโยชน์ทางการสื่อสารหรือการศึกษา หรือมีความรู้สึกละเลยไม่ได้เพราะถูกดึงดูดความสนใจอยู่ตลอดเวลา ในทางกลับกันกลับไม่น่ากังวลใจนักกับพระสงฆ์ที่โดดเด่นด้านการใช้เพื่อเผยแผ่ธรรม แม้ว่าจะปรากฏบ่อยและพบได้ในช่วงเวลาที่หลากหลายก็ตาม แต่เนื่องจากการปรากฏตัวแต่ละครั้งนั้นเป็นคุณมากกว่าโทษ กล่าวคือมักมีความเคลื่อนไหวในการนำเสนอหลักธรรมที่สม่ำเสมอ ทั้งยังสามารถคาดเดาเวลาได้จากการใช้ที่เป็นกิจวัตร ซึ่งล้วนสะท้อนให้เห็นถึงเจตนาที่ดี

ระดับภาษา พบว่าปรากฏทั้ง 3 ระดับคือ ระดับทางการ ระดับกึ่งทางการและระดับไม่เป็นทางการ พระสงฆ์ที่มีอายุเฉลี่ย 25 ปีขึ้นไป มีจำนวนพระภิกษุมากกว่า 5 ปี และโดดเด่นด้านการใช้เพื่อเผยแผ่หลักธรรมและด้านวิชาการ มักจะใช้ภาษาในระดับ

ทางการและกึ่งทางการ ระดับภาษาไม่เปลี่ยนแปลงไปตามระดับความสัมพันธ์ กล่าวคือ ความสนิทสนมไม่มีผลต่อการลดระดับภาษา ซึ่งแสดงให้เห็นความสามารถในการวางตัว หรือรักษาระยะห่างความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนาได้อย่างดี แตกต่างออกไปจาก พระสงฆ์ที่มีอายุเฉลี่ยน้อยกว่า 25 ปี และมีจำนวนพระภิกษุน้อยกว่า 5 ปี ที่โดดเด่นด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งจะพบว่ามักใช้ภาษาในระดับกึ่งทางการและไม่เป็นทางการ ส่วนพระสงฆ์ที่โดดเด่นด้านการใช้เพื่อความบันเทิงนั้นจะใช้ภาษาในระดับไม่เป็นทางการ เสียเป็นส่วนใหญ่ ระดับภาษาเปลี่ยนแปลงไปตามระดับความสัมพันธ์ กล่าวคือยิ่งสนิทสนม จะยิ่งใช้ภาษาที่มีความเป็นกันเอง เป็นภาษาที่ใช้กันในสังคมทั่วไป ยังพบอีกว่า พระสงฆ์ทั้ง 2 ลักษณะหลังมักใช้ภาษาเฉพาะตามกระแสนิยมบนเฟซบุ๊กอย่าง หลากหลาย เช่น อีอิ จุงเบย นะครีซ เป็นต้น

การใช้ภาษาทั้งในแง่ระดับภาษาและภาษาเฉพาะตามกระแสนิยมของ พระสงฆ์กลุ่มเป้าหมายล้วนเป็นผลมาจากการปฏิสัมพันธ์ออนไลน์กับกลุ่มบุคคล หลากหลายต่อเนื่องยาวนานจนเกิดการผลิตซ้ำด้วยการเลียนแบบ ทั้งนี้กรณีที่ใช้ ภาษาในระดับไม่เป็นทางการกับสตรีอาจถูกเพ่งเล็งได้ว่าไม่สำรวมเพราะภาษาระดับนี้ สะท้อนให้เห็นความสนิทสนมได้มากพอสมควร ส่วนกรณีการใช้ภาษาเฉพาะตาม กระแสนิมนั้นอาจถูกพิจารณาว่าไม่เหมาะสมได้เช่นกันหากใช้ไม่เหมาะกับกาลเทศะ อย่างไรก็ตามลักษณะการใช้ภาษาที่มีร่วมกันคือการใช้ระดับทางการเสมอเมื่อต้อง กล่าวถึงหลักธรรมคำสอน

3. การพิจารณาพฤติกรรมการใช้เฟซบุ๊กที่เหมาะสมของพระสงฆ์ การชี้วัด พฤติกรรมการใช้เฟซบุ๊กที่เหมาะสมของพระสงฆ์ใช้วิธีการนำพฤติกรรมและกิจกรรม การใช้จริงที่ค้นพบ (ตาราง 5) มาเข้ากรอบการพิจารณา (ตาราง 7) โดยมีตัวชี้วัดทั้ง 11 ตัว (ตาราง 4) เป็นบรรทัดฐานและเงื่อนไขในการพิจารณา ทั้งนี้ภายหลังพิจารณาตามกรอบแล้ว ยังอาศัยผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบผลการพิจารณานั้นด้วย

ตาราง 7 กรอบการพิจารณาพฤติกรรมการใช้เฟชบุ๊กที่เหมาะสมของพระสงฆ์กลุ่มตัวอย่าง

พฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายที่ค้นพบ	การพิจารณา		เงื่อนไขและประเด็นพิจารณาพิเศษ
	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
1. อัปเดต (Update) สถานะเป็นตัวอักษร		✓	พิจารณาเนื้อหาและการใช้ต้องไม่ขัดกับตัวชี้วัดทั้ง 11 ตัว
2. อัปโหลด (Upload) รูปภาพ รูปถ่าย		✓	
3. แชร์ (Share) รูปภาพ รูปถ่าย		✓	
4. อัปโหลดวีดีโอและคลิปเสียง		✓	
5. แชร์วีดีโอและคลิปเสียง		✓	
6. เช็กอิน (Check - in) ตามสถานที่ต่างๆ		✓	
7. คอมเมนต์ (Comment) และกดไลค์ (Like) สถานะ รูปภาพ รูปถ่ายผู้อื่น		✓	
8. เล่นเกม (Game) และใช้บริการแอปพลิเคชัน (Application)		✓	พิจารณาเนื้อหาและเวลา และการใช้ต้องไม่ขัดกับตัวชี้วัดทั้ง 11 ตัว
9. สนทนาออนไลน์ (Online chat) หรือส่งข้อความ		✓	พิจารณาเนื้อหาและการใช้ต้องไม่ขัดกับตัวชี้วัดทั้ง 11 ตัว
10. รับผิดชอบดูแลระบบอินเทอร์เน็ตตามได้รับมอบหมาย	✓		สอดคล้องกับเจตนาและสถานภาพและบทบาทหน้าที่ แต่ต้องพิจารณาเรื่องเวลาด้วย
11. แสดงความคิดเห็นส่วนตัว		✓	พิจารณาเนื้อหาและการใช้ต้องไม่ขัดกับตัวชี้วัดทั้ง 11 ตัว
12. ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของวัด	✓		สอดคล้องกับเจตนาและสถานภาพและบทบาทหน้าที่ แต่ต้องพิจารณาเนื้อหาด้วย
13. สนทนาออนไลน์เพื่อสื่อสาร		✓	สอดคล้องกับรูปแบบการใช้ประโยชน์ แต่ต้องพิจารณาเนื้อหาด้วย
14. เผยแพร่หลักธรรมคำสอน	✓		สอดคล้องกับเจตนา รูปแบบการใช้ประโยชน์ และสถานภาพและบทบาทหน้าที่ แต่ต้องพิจารณาเรื่องเวลาและการใช้ภาษาด้วย
15. ให้ความรู้ทางพระพุทธศาสนา	✓		
16. สนทนาธรรมออนไลน์	✓		
17. สนทนาออนไลน์เพื่อความบันเทิง		✓	พิจารณาเนื้อหาและการใช้ต้องไม่ขัดกับตัวชี้วัด

พฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายที่ค้นพบ	การพิจารณา			เงื่อนไขและประเด็นพิจารณาพิเศษ
	เหมาะสม	ยอมรับได้	ไม่เหมาะสม	
				ทั้ง 11 ตัว
18. พบบนเครือข่ายได้เกือบตลอดเวลา		✓		เบี่ยงเบนออกจากตัวชี้วัดอย่างมากในด้านเวลา
19. พบบนเครือข่ายต่อเนื่องและสม่ำเสมอ		✓		เบี่ยงเบนออกจากตัวชี้วัดอย่างมากในด้านเวลา
20. มักปรากฏบนเครือข่ายในช่วงเย็นหรือกลางคืน		✓		พิจารณาเวลาและการใช้ต้องไม่ขัดกับตัวชี้วัดทั้ง 11 ตัว
21. ปรากฏบนเครือข่ายด้วยระยะเวลาเฉลี่ยมากกว่า 5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์		✓		
22. ช่วงเวลาที่พบได้หลากหลาย		✓		
23. คาดเดาเวลาที่ปรากฏเป็นกิจวัตรได้	✓			สอดคล้องกับเจตนา แต่ต้องพิจารณาเรื่องเวลาด้วย
24. มักปรากฏตัวพร้อมความเคลื่อนไหวบนโซเชียลมีเดีย		✓		พิจารณาเนื้อหาและการใช้ต้องไม่ขัดกับตัวชี้วัดทั้ง 11 ตัว
25. สนทนาออนไลน์ต่อเนื่องยาวนาน		✓		
26. พบการใช้ภาษาระดับไม่เป็นทางการ		✓		พิจารณาเนื้อหาและการใช้ต้องไม่ขัดกับตัวชี้วัดทั้ง 11 ตัว
27. พบการใช้ภาษาระดับกึ่งทางการ		✓		
28. พบการใช้ระดับภาษาเป็นทางการ	✓			
29. พบการใช้คำศัพท์เฉพาะบนอินเทอร์เน็ต		✓		พิจารณาเนื้อหาและการใช้ต้องไม่ขัดกับตัวชี้วัดทั้ง 11 ตัว
30. ใช้ภาษาระดับทางการกับเนื้อความทางพระพุทธศาสนา	✓			สอดคล้องกับเจตนา รูปแบบการใช้ประโยชน์และสถานภาพและบทบาทหน้าที่ แต่ต้องพิจารณาเรื่องเวลาด้วย
31. รู้จักประยุกต์เหตุการณ์สังคมมาอธิบายเพื่อให้เข้าใจหลักธรรมง่ายขึ้น	✓			
32. ใช้คำภาษาบาลีหลากหลาย	✓			
33. ลดระดับภาษาอย่างแปรผันตามระดับความสัมพันธ์		✓		พิจารณาเนื้อหาและการใช้ต้องไม่ขัดกับตัวชี้วัดทั้ง 11 ตัว

พฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายที่ค้นพบ	การพิจารณา		
	เหมาะสม	ยอมรับได้	ไม่เหมาะสม
34. ควบคุมระยะห่างความสัมพันธ์ได้เป็นอย่างดี	✓		สอดคล้องกับสถานภาพและบทบาทหน้าที่ที่ต้องพิจารณาเรื่องเวลาและรูปแบบการใช้ประโยชน์ด้วย
35. ทักทายคู่สนทนาก่อนอย่างสม่ำเสมอ		✓	พิจารณาเนื้อหาและการใช้ต้องไม่ขัดกับตัวชี้วัดทั้ง 11 ตัว

จากตาราง 7 มีพฤติกรรมการใช้เฟสบุ๊คของพระสงฆ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 11 พฤติกรรม ที่จัดได้ว่าเข้าข่ายการใช้งานที่เหมาะสม ซึ่งทั้งหมดสะท้อนให้เห็นว่าการใช้งานที่สอดคล้องกับสถานภาพและบทบาทสมณเพศ เจตนาที่ดีต่อพระพุทธศาสนา รูปแบบการใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาและการสื่อสาร เนื้อหาสาระที่เหมาะสม ล้วนถือเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดให้พฤติกรรมการใช้เฟสบุ๊คแต่ละครั้งนั้นมีความเหมาะสม

อย่างไรก็ตามพฤติกรรมการใช้เฟสบุ๊คส่วนใหญ่ของพระสงฆ์กลุ่มเป้าหมาย ยังคงอยู่บนความกำกวมระหว่างความเหมาะสมและไม่เหมาะสม จึงจำเป็นต้องนำตัวชี้วัดทั้ง 11 ตัวมาพิจารณาควบคู่อย่างละเอียด ทั้งนี้พบว่าพฤติกรรมที่กำกวมระหว่างความเหมาะสมและไม่เหมาะสมนั้นล้วนเบี่ยงเบนออกจากรูปแบบการใช้งานเพื่อการศึกษาและการสื่อสาร หรืออาจกล่าวได้ว่ายังคงเป็นที่สับสนว่าจะส่อไปในทางการใช้งานเพื่อความบันเทิงหรือไม่ ดังนั้นเมื่อเป็นเช่นนี้จึงควรพิจารณาด้านเนื้อหา ด้านเวลา ด้านรูปแบบการใช้ประโยชน์ให้มากเป็นพิเศษเพราะถึงอย่างไรการใช้งานที่ส่อไปในทางบันเทิงนั้นย่อมไม่สอดคล้องกับสถานภาพและบทบาท อีกทั้งยังยากต่อการพิจารณาถึงเจตนาที่ดีต่อพระพุทธศาสนา แต่เพราะพระสงฆ์ยุคปัจจุบันนั้นไม่สามารถตัดขาดตัวเอง

จากโลกภายนอกได้ การใช้งานซึ่งใกล้เคียงรูปแบบที่ขรราวาสใช้จึงอาจเป็นพฤติกรรม การใช้ที่ยอมรับกันได้ภายใต้ขอบเขตที่เฉพาะอีกแบบหนึ่ง

นอกจากนี้ยังพบอีกว่ามี 8 พฤติกรรมการใช้งานที่กำลังระหว่างพฤติกรรมที่ยอมรับได้กับไม่เหมาะสม ซึ่งนอกจากจะเป็นการใช้งานที่ส่อไปในทางบั่นทึงอย่างชัดเจนแล้ว องค์ประกอบด้านเนื้อหาสาระและด้านเวลายังเป็นอีกสององค์ประกอบที่ทำให้พฤติกรรมการใช้งานทั้ง 8 นั้นลุ่มเสี่ยงไปในทางที่ไม่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม 8 พฤติกรรมการใช้งานที่กำลังดังกล่าว หากเป็นการใช้งานที่มุ่งไปในทางบั่นทึงที่ชัดเจน ทั้งยังไม่มีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับการจรรโลงพระพุทธศาสนา รวมทั้งใช้งานได้ไม่เหมาะสมกับเวลาทั้งในแง่ช่วงเวลาหรือระยะเวลา ก็จัดได้ว่าเป็นพฤติกรรมการใช้งานเฟซบุ๊กที่ไม่เหมาะสมกับความเป็นสมณเพศ

อภิปรายผลการศึกษา

พระวินัยทั้ง 227 ข้อเป็นกรอบสำคัญในการสร้างเสริมสังคมสงฆ์ให้เป็น ปึกแผ่นและสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข (พระครูกล้วยานสิทธิวัฒน์, 2549) สำหรับประเด็นพระวินัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้เฟซบุ๊กโดยตรงนั้นไม่มี แต่มีสิกขาบทจำนวน 52 ข้อที่ระบุเกี่ยวกับอาบัติที่อาจนำไปสู่การพิจารณาถึงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระสงฆ์ในการใช้ประโยชน์เฟซบุ๊กได้ ทั้งนี้สังเคราะห์และตีความ สิกขาบทต่างๆ ทำให้ได้ข้อสรุปเชิงพระวินัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้จำนวน 7 ประเด็น ดังตาราง 4 ในขณะเดียวกันสังคมไทยก็มีความคาดหวังต่อพระสงฆ์ในฐานะผู้ดำรงสมณเพศที่ควรจะมีแบบแผนพฤติกรรมที่เหมาะสม ไม่เป็นที่ติเตียนหรือข้อครหาจากกลุ่มคน และสังคมพุทธศาสนิกชน ความคาดหวังของสังคมต่อแบบแผนพฤติกรรมของพระสงฆ์ สามารถนำมาพิจารณาเป็นกรอบวิเคราะห์ความเหมาะสมของพฤติกรรมการใช้เฟซบุ๊ก ในกลุ่มพระสงฆ์แยกออกเป็น 4 ประการดังตาราง 4 เช่นกัน จะเห็นได้ว่านอกเหนือจาก

พระวินัยแล้ว ยุคสมัยและบริบทสังคมมีบทบาทสำคัญต่อการพิจารณาความเหมาะสม การใช้เฟสบุ๊คของพระสงฆ์

พระสงฆ์จัดเป็นกลุ่มบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมสูง เป็นผลให้สังคมไทยคาดหวังต่อการแสดงบทบาทอันพึงประสงค์ของพระสงฆ์สูงเช่นเดียวกัน ยิ่งไปกว่านั้น ความคาดหวังทางสังคมดังกล่าวนี้มักจะปรับเปลี่ยนไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าพระสงฆ์ต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ของตนเพื่อสนองตอบ ความคาดหวังของสังคมในแต่ละยุคสมัย ยุคสมัยหนึ่งสังคมอาจต้องการให้พระสงฆ์แสดง บทบาทผู้นำทางศาสนาและผู้นำทางปัญญาเป็นพิเศษเพราะปัญหาความไม่มั่นคงทาง จิตวิญญาณหรือความสั่นคลอนทางอารมณ์ของสมาชิกสังคม ขณะที่ในอีกยุคสมัยหนึ่ง สังคมอาจต้องการให้พระสงฆ์แสดงบทบาทผู้นำทางสังคมเนื่องจากปัญหาการพัฒนา คุณภาพชีวิตที่เป็นผลมาจากความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ สังคมหรือการศึกษา ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าพระสงฆ์ควรจะแสดงบทบาทหน้าที่ให้สอดคล้องกับความคาดหวังทางสังคม และบรรทัดฐานสังคมในแต่ละยุคสมัยนั่นเอง (พินิจ ลาภธนานนท์, 2529)

ในสังคมยุคปฏิวัติดิจิทัลที่มีอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีสื่อสารที่ทันสมัยเป็น เครื่องมือสำคัญ พระสงฆ์ก็ถูกคาดหวังให้มีความรู้ความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต และเทคโนโลยีสื่อสารเพื่อประโยชน์ของพระพุทธศาสนาและสังคมไทยเช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่น การใช้เฟสบุ๊คเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนหรือการทำหน้าที่ด้านการ ศึกษาควบคู่กับการจัดการเรียนรู้ด้านพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย ประเด็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของคณะสงฆ์ไทย ในปัจจุบันของพระมหาบุญไทย ปุณณมโน (2552) ที่ยืนยันให้เห็นถึงประสิทธิภาพของ เทคโนโลยีสารสนเทศที่หนุนเสริมกิจการพระพุทธศาสนาทั้งในแง่การศึกษาเรียนรู้ พระพุทธศาสนาและการปกครองคณะสงฆ์ ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำฐานข้อมูลพระสังฆาธิ การระดับผู้บริหาร การจัดทำสื่อการเรียนการสอนและเอกสารวิชาการในสำนักเรียน พระวินัยหรือมหาวิทยาลัยสงฆ์ หรือการสร้างเว็บไซต์เผยแผ่พระพุทธศาสนา

ซึ่งล้วนเป็นการใช้งานที่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ในฐานะผู้นำทางศาสนา ผู้นำทางปัญญาและผู้นำทางสังคม (ว.วชิรเมธี, 2548) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงบทบาทผู้นำทางปัญญาในสังคมไทยปัจจุบันด้วยการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนผ่านเฟซบุ๊ก ทำให้เข้าถึงมวลชนได้และมีส่วนดึงดูดพุทธศาสนิกชนให้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้มาก เช่น พุทธศาสนิกชนสามารถสนทนาธรรมออนไลน์ได้ทางเฟซบุ๊ก ซึ่งทั้งสะดวกและรวดเร็ว การใช้งานลักษณะนี้จึงถือว่าชอบธรรมเพราะมีส่วนช่วยเสริมพลังทางจิตวิญญาณและแสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีเกื้อหนุนพระพุทธศาสนาได้ดี

แต่ทว่าคุณสมบัติของเฟซบุ๊กที่ช่วยสนองบทบาทหน้าที่ดังกล่าวถึงแม้ว่าเป็นผลงานของพระสงฆ์โดยตรง แต่ยังไม่ช่วยให้สังคมไทยยอมรับการใช้งาน เนื่องจากสังคมไทยยังคงกังวลต่อการใช้ไปในทางที่ไม่เหมาะสมของพระสงฆ์ ตัวอย่างเช่น การโพสต์ภาพที่ไม่เหมาะสมของพระสงฆ์และสามเณรในลักษณะที่ขาดความสำรวมในฐานะสมณเพศ ซึ่งมีส่วนทำให้เกิดอคติต่อการใช้เฟซบุ๊กของพระสงฆ์สามเณร (พระศรีปริยัติโมลี, 2547) อคติดังกล่าวสะท้อนถึงภาวะความไม่สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมนั่นเอง เช่นเดียวกับผลการสำรวจของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์เรื่องการรับทราบข่าวสารและการพบเห็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระสงฆ์และสามเณร ที่ระบุว่าความไม่สำรวมทางกาย วาจาและใจคือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมซึ่งถูกพบเห็นมากที่สุด (มติชนออนไลน์, 2555) จึงอนุมานได้ว่าสังคมไทยพึงพอใจกับพระสงฆ์และสามเณรที่มีความสำรวม จากผลการศึกษาดังกล่าวอาจสรุปได้ว่าสังคมไทยคาดหวังให้พระสงฆ์ใช้เฟซบุ๊กด้วยความสำรวมทั้งทางกาย วาจาและใจ โดยประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบพระวินัยและความเป็นสมณเพศ เหมาะสมกับสถานภาพและบทบาทของพระสงฆ์และไม่ขัดกับความคาดหวังจากสังคม

ประเด็นความคาดหวังทางสังคมเกี่ยวกับการใช้เฟซบุ๊กของพระสงฆ์จัดว่าละเอียดอ่อนมาก โดยเฉพาะกับบริบทสังคมไทยซึ่งพระพุทธศาสนาผสมกลมกลืนเข้ากับวัฒนธรรมด้านอื่นๆ ได้อย่างเหนียวแน่น เป็นเหตุให้การเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับ

พระพุทธศาสนาหรือวัฒนธรรมไทยมักอ่อนไหวและยากต่อการยอมรับหากการแสดง บทบาทหน้าที่นั้นไม่เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม ดังนั้นการใช้เฟซบุ๊กที่สะท้อนถึงการแสดงบทบาทผู้นำทางศาสนา ผู้นำทางสังคมและผู้นำทางปัญญา อาจไม่ใช่ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้สังคมยอมรับได้ เนื่องจากสังคมไทยยังคงให้ความสำคัญกับความสามารวมในการประพฤติปฏิบัติของพระสงฆ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไม่ประพฤติผิดจากกรอบพระวินัย

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาพระวินัยพบว่าพระวินัยนั้นให้ความสำคัญกับการรักษาความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างบุคคลทั้งกับพระสงฆ์ด้วยกันเองและฆราวาส เมื่อการสนทนาออนไลน์ในโลกยุคปัจจุบันเป็นที่นิยม การรักษาความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างบุคคลทั้งพระสงฆ์และฆราวาสนั้นจึงยากต่อการสอดส่องและควบคุมเพราะโลกออนไลน์นั้นจัดได้ว่าเป็นพื้นที่ลับที่ยากต่อการตรวจสอบดูแล พื้นที่ลับนี้อาจมีส่วนสร้างบรรยากาศให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสมระหว่างกันโดยง่ายหรือแอบซิดเกินความพอดีได้ และเพราะยากต่อการตรวจสอบหรือควบคุมใดๆ จึงอาจทำให้การปฏิสัมพันธ์นั้นนำไปสู่ความเสี่ยงต่อการเสื่อมจริยธรรมทางเพศได้ นอกจากนี้สื่อสภาพในการท่องโลกออนไลน์อาจมีส่วนทำให้เกิดพฤติกรรมการใช้ที่ไม่เหมาะสมโดยเฉพาะกับเว็บไซต์ลามกหรือการพนัน

เมื่อสถานภาพและบทบาทของพระสงฆ์ยังคงเป็นภาพลักษณ์ที่ผูกติดอยู่กับกรอบประเพณีนิยม การถ่ายทอดความรู้สึกร่วมด้วยตัวอักษรหรือรูปภาพบนเฟซบุ๊กจึงต้องคำนึงถึงความคาดหวังจากสังคมด้วย ดังเช่นกรณีพระสงฆ์กลุ่มเป้าหมายรูปหนึ่งถ่ายรูปตนเองเพื่อเผยแพร่ในลักษณะไม่สำรวมนัก ไม่ปิดบังสรีระส่วนบน เล่นหน้าเล่นตากับกล้อง ถือได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเพราะไม่ได้สะท้อนให้เห็นถึงการรักษาสถานภาพและบทบาทที่ดีงาม ในด้านการใช้ภาษาก็เช่นเดียวกัน พระสงฆ์มีแนวโน้มในการใช้ภาษาที่ฟังหรืออ่านแล้วพบความสามารรมน้อยลง ดังจะเห็นได้จากการใช้ภาษา

เฉพาะตามกระแสนิยมบนเฟซบุ๊กที่ไม่เหมาะกับกาลเทศะ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากความคึกคักและติดมาจากขรรวาสคู่สนทนา มีพระสงฆ์หลายรูปที่ยังคงใช้ภาษาไม่เหมาะสม คือไม่ได้เป็นทั้งแบบอย่างผู้ใช้ภาษาที่เหมาะสมกับกาลเทศะ และยังสนับสนุนให้เกิดการเผยแพร่ออกไปจากการแชร์ (share) อีกด้วย บางครั้งพบว่าข้อความเหล่านั้นมีเนื้อหาเสียดสีหรือติเตียนบุคคลอื่น ซึ่งถือว่าไม่เหมาะสม

การจัดสรรเวลาการใช้อย่างไม่เหมาะสมหรือเลือกรูปแบบในการใช้ประโยชน์และมีเจตนาการใช้ที่ไม่สอดคล้องกับสถานภาพและบทบาทก็ถือเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและน่ากังวลที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มที่มุ่งใช้เพื่อความบันเทิงเป็นหลัก ที่มักใช้เวลาอย่างต่อเนื่องยาวนานและมีจำนวนความถี่การใช้บ่อยครั้ง ทั้งยังปรากฏตัวคาบเกี่ยวกับช่วงเวลาที่ต้องทำกิจหรือควรพักผ่อน ยิ่งในปัจจุบันพบว่าพระสงฆ์ใช้สมาร์ทโฟน (smart phone) กันอย่างแพร่หลาย ซึ่งมีผลทำให้สามารถเข้าสู่ระบบได้ตลอดเวลา จึงอาจทำให้ยิ่งเสี่ยงต่อการใช้เฟซบุ๊กอย่างไม่เหมาะสมมากขึ้นไปอีกหากใช้งานไม่ถูกกาลเทศะ เช่น ขณะทำพิธีกรรมทางศาสนา ขณะฉันอาหาร เป็นต้น

รูปแบบในการใช้ประโยชน์ที่นอกเหนือไปจากเพื่อการสื่อสารและการศึกษาหรือมุ่งเน้นไปในทางพาณิชย์หรือบันเทิงเป็นหลัก ถือเป็นการใช้ที่ไม่เหมาะสม การเล่นเกมหรือใช้แอปพลิเคชันเพื่อสร้างความบันเทิงใจจนเกินขอบเขต หรือแสดงให้เห็นว่าไม่สำรวมรวมไปถึงใช้เป็นช่องทางในการจำหน่ายวัตถุมงคลจึงไม่ควรกระทำ นอกจากนี้การใช้ที่ไม่สอดคล้องกับการแสดงบทบาท เช่น ไม่ได้ใช้เพื่อเผยแผ่หรือสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา ไม่ได้ใช้ทำงานสังฆาธิการ ไม่ได้ใช้เพื่อจัดการเรียนรู้ด้านพระพุทธศาสนา หรือเพื่อแสวงหาความรู้ให้เท่าทันโลก ไม่ได้ใช้เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้หรือแก้ปัญหาชุมชน เป็นต้น ก็จัดได้ว่าเข้าข่ายความไม่เหมาะสมเช่นกัน

อย่างไรก็ตามการใช้เฟซบุ๊กของพระสงฆ์ไม่ได้ถือว่าเป็นสิ่งผิดพระวินัยจนต้องห้ามปรามกัน สังคมต้องเข้าใจด้วยว่าพฤติกรรมการใช้ที่ไม่เหมาะสมในยุคปัจจุบันเกิดขึ้นทั้งในสังคมขรรวาสและสังคมสงฆ์ แต่การมุ่งเพ่งเล็งไปที่พระสงฆ์นั้นเกิดขึ้น

เพราะสภาพและบทบาทของพระสงฆ์ถูกประเมินให้ทรงคุณค่าเหนือฆราวาสและถูกคาดหวังจากสังคมมากกว่าต่างหาก ดังนั้นนอกเหนือจากที่พระสงฆ์จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ให้เหมาะสมขึ้นแล้ว ฆราวาสยังจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนมุมมองโดยต้องลดอคติลงและเปิดพื้นที่ให้ปัจจัยสังคมต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนในการพิจารณาเป็นกรณีๆ ไป

ตัวชี้วัดจากพระวินัยและบริบทสังคมทำให้เห็นแนวทางการใช้เฟซบุ๊กที่เหมาะสมว่าพระสงฆ์ที่ใช้ควรคำนึงถึงลักษณะการใช้งานที่ไม่เป็นการใช้งานที่นำไปสู่ความเสื่อมจริยธรรมทางเพศ ไม่กระทำจารีตจรดผ่านเฟซบุ๊ก ไม่เป็นการใช้งานที่นำความแตกแยกมาสู่สังคม ไม่เป็นการใช้งานเพื่อการพาณิชย์ ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของสถานที่ในขณะใช้ เป็นการใช้งานที่ไม่ดำเนินคดีเนือความในพระไตรปิฎก คำนึงถึงความเหมาะสมตามกรอบพิจารณาอยู่เสมอเมื่อต้องแสดงธรรมผ่านเฟซบุ๊ก ต้องไม่คาบเกี่ยวอยู่ในช่วงทำกิจ ใช้งานด้วยเจตนาบริสุทธิ์ มุ่งประโยชน์ทางการสื่อสารและการศึกษาเป็นหลัก และใช้งานสอดคล้องกับสภาพและบทบาท

การใช้งานตามบรรทัดฐานตัวชี้วัดทั้ง 11 ประการข้างต้น ถือว่าเป็นพฤติกรรมการใช้เฟซบุ๊กที่เหมาะสมของพระสงฆ์ยุคปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย การศึกษาวิจัยการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คในหมู่พระสงฆ์เป็นประเด็นที่น่าสนใจต่อเนื่อง ควรมีการศึกษาในรูปแบบอื่นๆ นอกเหนือไปจากเฟซบุ๊ก เช่น อินสตาแกรม (Instagram) ไลน์ (Line) เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้มีข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้น นอกจากนี้การแยกแยะประเด็นศึกษาที่ชัดเจน เช่น ศึกษาในแง่การใช้ภาษาเท่านั้น หรือศึกษาเฉพาะแง่เวลาและความถี่ เป็นต้น จะยิ่งทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและอาจมีคุณประโยชน์มากกว่าการศึกษาภาพรวมกว้างหลายๆ แ่งซึ่งอาจไม่ลึกซึ้งนัก

อีกหนึ่งข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยนี้คือการเลือกใช้วิธีการทาง ethnography หรือการศึกษามานุษยวิทยาบนอินเทอร์เน็ต นับว่ามีประโยชน์อย่างยิ่ง สำหรับการศึกษาวิจัยในประเด็นที่ละเอียดอ่อน เพราะสามารถลดการเผชิญหน้าและลด ความเสี่ยงที่จะได้ข้อมูลเท็จจากความพยายามในการรักษาภาพลักษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ พระสงฆ์ที่ใช้เฟซบุ๊กควรตระหนักถึงพระวินัย และความคาดหวังจากสังคมอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเท่ากับเป็นการใช้งานอย่างมีสติปัญญา ช่วยป้องกันความเสี่ยงต่อการเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมขณะใช้งานได้ สำหรับ พระสงฆ์บวชใหม่หรือพระสงฆ์วัยหนุ่มที่ยังไม่แตกฉานในพระวินัยนอกจากศึกษาสิกขาบท ที่ผ่านการตีความในภาษาที่เข้าใจง่าย อย่างไรก็ตามตัวชี้วัดจากการวิจัยนี้เป็นอีกหนึ่ง ตัวเลือกเพื่อนำไปเป็นกรอบการใช้ ในด้านฆราวาสนั้น บุคคลที่จำเป็นต้องปฏิสัมพันธ์กับ พระสงฆ์ผ่านเฟซบุ๊กต้องตระหนักถึงการวางตัวอย่างเหมาะสมเพื่อรักษาระยะห่าง ความสัมพันธ์ โดยต้องคำนึงถึงอบัติที่อาจเกิดกับพระสงฆ์จากการมีความสัมพันธ์ที่แนบ แน่นเกินควร หรือจากการปฏิสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสมกับช่วงเวลา รวมไปถึงความไม่เหมาะสม ของสารที่โต้ตอบกัน สำหรับในระดับสถาบัน การใช้เฟซบุ๊กลำพังอาจนำไปสู่การใช้ที่ไม่ เหมาะสมได้ ดังนั้นการที่วัดหรือองค์กรพุทธศาสนาจัดสร้างห้องคอมพิวเตอร์รวมเพื่อ ประโยชน์ต่อการสอดส่องดูแลอาจลดเงื่อนไขที่นำไปสู่ความเสี่ยงต่างๆ ได้

แม้ว่าบริบทสังคมวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปจนทำให้สิกขาบทบางข้อไม่ สอดคล้องกับโลกความเป็นจริง หรืออาจไม่ครอบคลุมปรากฏการณ์ทางสังคมใหม่ๆ และแม้ว่าเงื่อนไขการใช้เฟซบุ๊กของพระสงฆ์ไม่ได้อยู่ในพระวินัย แต่ในทางปฏิบัตินั้นก็ สามารถพิจารณาการใช้ที่เหมาะสมได้ด้วยการเทียบเคียงเอาจากสิกขาบทที่เห็นแล้วว่า เกี่ยวข้อง มหาเถรสมาคมหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจึงควรตระหนักถึง ความคลุมเครือ และแก้ไขด้วยการบัญญัติระเบียบการใช้อย่างเป็นทางการและบังคับใช้ อย่างจริงจัง งานวิจัยนี้อาจจะเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนากฎเกณฑ์ต่างๆ ให้เป็น รูปธรรมในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- พระมหาบุญไทย ปุณฺณมโน (ตัววงศ์). (2552). *การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน*. สืบค้นจาก: http://www.mbu.ac.th/index.php?option=com_content&task=view&id=1983&Itemid=150&limit=1&limitstart=6.
- พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต). (2547). *พุทธศาสตร์ร่วมสมัย 2 Contemporary Buddhism II*. พิมพ์ครั้งที่ 2” กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พินิจ ลาภธนานนท์. (2529). *บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูกัลยาณสิทธิวัฒน์. (2549). *พุทธบัญญัติ ๒๒๗*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มติชนออนไลน์. (2555). โพลเผย ปชช. ส่วนใหญ่รู้ข่าวพระสงฆ์ฆ่าตัวตายนานที่สุด แนะนำสำนักพุทธฯ จับสึก-ดำเนินคดี. สืบค้นจากจาก: http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1345277966.
- ว. วชิราเมธี. (2548). *ธรรมะทำไม*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.
- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (2555). *พฤติกรรมของบรรพชิตในสังคมไทย*. สืบค้นจาก: http://nidapoll.nida.ac.th/multimedia/Myfiles/Poll%202555/61/NIDA%20Poll_2555_61.pdf.
- ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์ และ อีรนุช พุคศักดิ์ศรีกิจ. (2555). ความเชื่อและพฤติกรรมการบริโภคเครื่องรางของขลังและวัตถุมงคลของชาวไทย. *วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 18(3): 57–92.
- ศูนย์วิจัยนวัตกรรมการอินเทอร์เน็ตไทย. (2554) *สถิติผู้ใช้อินเทอร์เน็ตปี พ.ศ. 2554*. สืบค้นจาก: <http://www.truehits.net>.

- Brenda Russell and John Purcell. (2009). *Online Research Essentials: Designing and Implementing Research Studies*. San Francisco: Jossey – Bass.
- Robert V. Kozinets. (2010). *Netnography Doing Ethnographic Research Online*. Cornwall: MPG Books Group.

Translated from Thai

References

- Internet Innovation Research Centre., Ltd. (2011). *Statistics of Thailand Internet users 2011*. Retrieved from: <http://www.truehits.net>. [in Thai]
- Prakrukanlayanasittiwat (Saman Kanlayanathammo). (2006). *227 Rules for monks*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Press. [in Thai]
- Lapthananon P. (1986). *Thai Buddhist monks' roles for rural development*. Bangkok: Chulalongkorn University Social Research Institute. [in Thai]
- National Institute of Development Administration. (2012). *Thai Buddhist monks's behaviors*. Retrieved from: http://nidapoll.nida.ac.th/multimedia/Myfiles/Poll%202555/61/NIDA%20Poll_2555_61.pdf. [in Thai]
- Pramahaboonthai Poonyamano (Duangwong). *The propagation of Buddhism through the use of Information Technology amid today's Thai monks*. Retrieved from: http://www.mbu.ac.th/index.php?option=com_content&task=view&id=1983&Itemid=150&limit=1&limitstart=6. [in Thai]
- Prasripariyatmolee (Somchi Kootsalachitto). (2004). *Contemporary Buddhism II*. (2nd ed). Bangkok: Sahadhammic. [in Thai]

- Siwarit Pongsakornrungrasit and Theeranuch Pusaksrikit. (2012). Beliefs and behaviors of amulet Thai consumers. *Songklanakarin Journal of Social Sciences and Humanities*, 18(3), 57-92. [in Thai]
- W. Wajiramedhi. (2005). Why Dharma?. (3rd ed). Bangkok: Amarin Press. [in Thai]